

ФАКУЛЬТЕТ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА АВТОМАТИКИ

У 1972 р. на базі комп'ютерних спеціальностей електротехнічного факультету створено факультет «Обчислювальна техніка і автоматизовані системи управління», який у 1977 р. було розділено на два: «Обчислювальна техніка» й «Автоматизовані системи управління», на якому здійснювалася підготовка фахівців за спеціальностями «Автоматизовані системи управління» (АСУ) і «Автоматика та телемеханіка» (АТ). Із цього моменту й починається історія факультету «Комп'ютерні інформаційні технології та автоматика» (нова назва — ФКІТА — з 1996 р.).

Велику роботу для створення факультету здійснили декани: доц. І. М. Чередниченко, доц. М. О. Єншин, проф. А. А. Зорі, проф. О. В. Хорходін та доц. В. В. Турупалов.

Першим деканом факультету став к. т. н., доцент кафедри АСУ Іван Максимович Чередниченко — випускник Московського фізико-технічного інституту. Він очолював факультет до жовтня 1981 р. І. М. Чередниченко був високоосвіченою людиною, добре розумів не-

обхідність підготовки кваліфікованих фахівців у галузі автоматизації та систем управління. Він дав потужний імпульс розвитку нового факультету.

Із жовтня по листопад 1981 р. факультет очолював к. т. н., доцент кафедри АТ Микола Олексійович Єншин, випускник першого набору спеціальності «Автоматика і телемеханіка». Він зробив великий внесок у розвиток інституту, працюючи довгий час головою профспілкової організації працівників ДПП, і мав великі плани покращення розвитку матеріальної бази факультету, побуту студентів і працівників. Але цим планам не судилося здійснитися: в кінці листопада 1981 р. його не стало.

З грудня 1981 р. по січень 1986 р. деканом факультету був ще один випускник першого набору спеціальності «Автоматика і телемеханіка» — доцент кафедри АСУ Анатолій Анатолійович Зорі, нині заслужений діяч науки і техніки України, д. т. н., професор, завідувач кафедри «Електронна техніка» (ЕТ). А. А. Зорі також зробив великий внесок у розвиток спеціальності АСУ та був одним з

Турупалов Віктор Володимирович

**Декан факультету комп'ютерних інформаційних технологій і автоматики.
Кандидат технічних наук, доцент**

Народився 1 січня 1959 р. у м. Токмак Запорізької області. Навчався у середній школі № 43 м. Донецька. У 1974 р. вступив до Донецького технікуму промислової автоматики, який закінчив із відзнакою за спеціальністю «Електронні обчислювальні машини, прилади та пристрої».

У 1984 р. закінчив із відзнакою Донецький політехнічний інститут за спеціальністю «Електрифікація та автоматизація гірничих робіт», отримав кваліфікацію гірничого інженера-електрика і вступив до аспірантури за спеціальністю «Електрообладнання». Виконував наукові роботи, пов'язані з надійністю систем електропостачання гірничих підприємств. За їх результатами в березні 1989 р. захистив кандидатську дисертацію.

З грудня 1987 р. працює на кафедрі автоматики та телекомунікацій Донецького національного технічного університету: спершу асистентом, згодом (з 1989 р.) доцентом, упродовж 1989–2010 рр. — першим заступником декана факультету КІТА. З червня 2010 р. — декан факультету КІТА.

В. В. Турупалов — автор більш ніж 50 наукових та методичних робіт та співавтор навчального посібника з грифом МОН. З його ініціативи та за участю в ДонНТУ було відкрито спеціальності «Телекомунікаційні системи та мережі» й «Захист інформації».

ініціаторів відкриття на факультеті нової спеціальності «Промислова електроніка».

Вагому сторінку в історію факультету вписав к. т. н., професор кафедри АТ Олександр Володимирович Хорхордін, який працював на посаді декана ФКІТА майже 25 років. За його безпосередньої участі в університеті були відкриті напрями підготовки фахівців «Електроніка», «Комп'ютерна інженерія», «Телекомунікації», «Радіотехніка», «Інформаційна безпека», «Прилади»; створена лабораторна база для забезпечення навчального процесу і розроблені відповідні навчально-методичні матеріали. Співпраця О. В. Хорхордіна із провідними професорами Магдебурзького університету (Німеччина) сприяла створенню в 1993 р. німецького технічного факультету (НТФ), який сьогодні є ефективною моделлю впровадження положень Болонської декларації в навчальний процес у вишах України. Для студентів НТФ О. В. Хорхордін викладає німецькою мовою навчальні курси з циклу професійно орієнтованих дисциплін, створивши підручник і навчальні посібники, є науковим керівником магістрів і аспірантів. У 2001 р. він став переможцем конкурсу «Кращий лектор ДонНТУ», в 2010 р. нагороджений нагрудним знаком «Відмінник освіти України».

Із червня 2010 р. факультет очолив випускник кафедри гірничої електротехніки та автоматики (ГЕА), к. т. н., доцент кафедри АТ Віктор Володимирович Турупалов.

Крім деканів великий внесок у розвиток факультету зробили їхні заступники: доцент кафедри АТ О. Ф. Подорожний, старший викладач кафедри АТ Л. Є. Степанов, професор кафедри АТ О. В. Хорхордін, старший викладач кафедри АСУ В. В. Червинський, доцент кафедри АТ В. В. Турупалов, доцент кафедри АСУ В. Г. Адамов, доцент кафедри ЕТ М. Г. Хламов, доцент кафедри АСУ О. І. Секірін, доцент кафедри ЕТ Д. М. Кузнецов, доцент кафедри ВМ Г. А. Гусар.

Велику увагу розвитку кафедр, підготовці інженерів та кадрів вищої кваліфікації, культурному розвитку студентів приділяли громадські організації факультету. Секретарями партбюро факультету у різні часи були: М. О. Ярошенко, М. Г. Винниченко, Ю. І. Чепкасов, Г. Ш. Рафіков; секретарями комсомольської організації були: В. Кравченко, О. Єнєнков, Ю. Буланкін, М. Нестерчук, О. Колесник, Н. Габленко, В. Шепілов, Г. Чичканов; головами профбюро факультету: А. А. Зорі, Б. М. Політикін, М. П. Косарєв, О. М. Стародубцева, М. Г. Винниченко.

Для студентів факультет — це не лише місце для навчання. Вони мають великі можливості для спортивного, інтелектуального та культурного розвитку: спортивні змагання, КВК, «Що? Де? Коли?», брейн-ринг, дебют першокурсників, спектаклі у студентському театрі та виставки творчих робіт.

На момент створення до складу факультету увійшли кафедри «Автоматика та телемеханіка», «Автоматизовані системи управління», «Математична фізика», «Фізичне виховання і спорт». Постійний розвиток засобів обчислювальної техніки та електроніки вимагав відкриття на факультеті спеціальності для підготовки фахівців з електронної техніки. З ініціативи ДонНТУ і Донецької обласної адміністрації в 1992 р. на факультеті була відкрита нова спеціальність «Промислова електроніка» і зараховано на перший курс 50 студентів, а в 1993 р. створена відповідна кафедра.

Сучасна історія факультету нерозривно пов'язана з історією і розвитком трьох випускових кафедр: «Автоматика та телекомунікації», «Автоматизовані системи управління» і «Електронна техніка».

Декан ФАСУ І. М. Чередниченко та секретар партійної організації М. Г. Винниченко під час посвячення в студенти

Однак після структурної реорганізації університету, яка відбулася навесні 2009 р., кафедра АСУ увійшла до складу факультету обчислювальної техніки та інформатики, який змінив назву на факультет комп'ютерних наук і технологій (КНТ), а до складу факультету КІТА приєдналася випускова кафедра гірничої електротехніки і автоматики ім. Р. М. Лейбова та кафедра вищої математики ім. В. В. Пака (ВМ).

І. М. Чередниченко
Доцент,
перший декан
(1972–1981)

М. О. Єншин
Доцент,
декан (1981)

А. А. Зорі
Професор,
декан (1981–1986)

О. В. Хорхордін
Професор,
декан (1986–2010)

Отже, на сьогодні до складу факультету КІТА (декан — доц. В. В. Турупалов) входять: кафедра гірничої електротехніки і автоматики ім. Р. М. Лейбова (завідувач — доц. К. М. Маренич), яка здійснює підготовку студентів за напрямком «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»; кафедра «Автоматика та телекомунікації» (завідувач — доц. В. І. Бессараб), яка готує студентів за напрямками «Системна інженерія» і «Телекомунікації»; кафедра «Електронна техніка» (завідувач — проф. А. А. Зорі), яка здійснює підготовку за напрямками «Електронні пристрої та системи» і «Приладобудування»; а також кафедра вищої математики ім. В. В. Пака (завідувач — проф. Г. М. Улітін).

Кафедра «Гірнична електротехніка і автоматика ім. Р. М. Лейбова» (до 1962 р. — кафедра гірничозаводської електротехніки) була організована в 1934 р. Першим завідувачем кафедри був доцент, к. т. н. Г. М. Янчук. У передвоєнні роки на кафедрі працювали доценти, к. т. н. Н. І. Колосків, І. Д. Калинковицький, Л. З. Клецклевцов, асистенти П. А. Друпп, С. А. Денисенко, та ін.

Одночасно з навчальною тут активно проводилася науково-дослідна робота з удосконалення експлуатації електроустаткування вугільних шахт, що згодом дала початок кільком науковим напрямам. Одним із них стало удосконалення рудникової електровозної відкатки (керівник — доцент, к. т. н. Н. І. Колосков).

Надалі кафедру очолювали професори, д. т. н. Р. М. Лейбов (1942–1977) і В. І. Груба (1977–1999). З вересня 1999 р. кафедрою керує доцент, к. т. н. К. М. Маренич.

У різні роки на кафедрі працювали: професори, д. т. н. О. І. Пархоменко (генеральний директор НВО «Вибухозахищене електроустаткування»), В. С. Дзюбан (заступник директора із наукової роботи УкрНДІВЕ); доценти, к. т. н. К. І. Москалець, Р. А. Богданов, Й. М. Желиховський, С. В. Карась, Т. О. Медникова, І. Т. Сидоренко, В. І. Дрьомов та М. І. Макаров (у подальшому — професори, д. т. н., завідувачі кафедри автоматики і телемеханіки ДонДТУ), Ф. О. Папаяні (у подальшому — генеральний директор Науково-технічного центру гідромеханізації «НУМЕС»), В. А. Фадеев, Б. В. Гуляев, О. А. Чупайленко, Г. В. Серезентінов, К. С. Староверов, О. К. Каганюк; асистенти В. А. Вальчук, В. О. Стаханов, Л. Ф. Баєв, В. І. Груздов, А. Д. Тихонов, Є. О. Белоусов, М. С. Дубінін; наукові співробітники НДЧ С. В. Дзюбан, В. В. Ніщета, В. В. Де-

дюрин, В. Б. Шевчик; інженери В. І. Сенчихин, А. М. Галушко, С. О. Абашин, Ю. Т. Левченко, О. В. Зозуля, І. В. Варава та ін.

Сьогодні на кафедрі працюють професор, д. т. н. Є. Б. Ковальов; доценти, к. т. н. С. В. Василець, Б. В. Гавриленко, В. М. Деканенко, С. В. Дубінін, В. В. Калінін, О. С. Оголобченко, С. В. Неежмаков, Е. К. Нікулін, Є. М. Новіков, А. В. Скориков, В. М. Ставицький, В. П. Шевченко, Ю. В. Товстик (завідувач лабораторії електроустаткування МакНДІ); ст. викладачі І. І. Єрохін, В. К. Саулін, Т. Б. Синокова, Ю. Д. Тарасенко; асистенти О. М. Бурлака, Р. В. Єшан, С. А. Жовтобрух, Л. М. Локтіонова, І. В. Скоробогатова, Г. Є. Ткаченко. В аспірантурі навчається І. В. Ковальова. Інженерно-технічний персонал кафедри: О. М. Артеменко, Л. І. Євтушенко, О. Ю. Лавшонок, І. О. Лагута, С. В. Шальоная.

До складу кафедри входить п'ять навчально-наукових лабораторій, які оснащені найсучаснішими зразками промислових засобів автоматизації технологічних процесів та рудникового вибухозахищеного електрообладнання вітчизняного і закордонного виробництва. Функціонує комп'ютерний клас, лекційна мультимедійна аудиторія.

Активна, творча діяльність учених кафедри характеризується створенням і розвитком низки наукових напрямів, значними досягненнями в галузі створення нової техніки, постановки нових навчальних курсів.

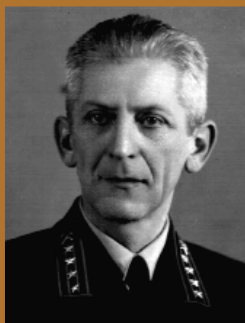
Уперше в СРСР на кафедрі «Гірнична електротехніка і автоматика ім. Р. М. Лейбова» професором, д. т. н. Р. М. Лейбовим була створена теорія захисту від витоків струму на землю в шахтних електромережах, на основі якої був розроблений апарат захисту від ураження людини електрострумом — РУВ (1949 р.). Багато аспектів досліджень Р. М. Лейбова вирізнялися світовою новизною, стали початком створення наукового напрямку, що розвивається й сьогодні. З 1950-х років застосування апаратури захисного відключення стало обов'язковим у шахтній електромережі.

Проблематика підвищення ефективності й безпеки експлуатації електротехнічних комплексів гірничих підприємств залишається найважливішим напрямом діяльності вчених і аспірантів кафедри.

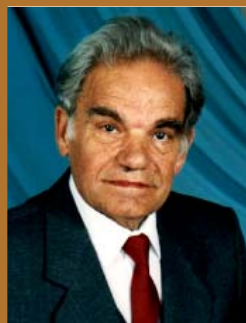
Результати досліджень Р. М. Лейбова дозволили зробити суттєві зміни в курсі «Електропостачання гірничої промисловості». Він у співавторстві із проф. М. І. Озерним

Г. М. Янчук
К. т. н., доцент,
перший завідувач
(1934–1942)

Р. М. Лейбов
Д. т. н.,
професор
(1942–1977)

В. І. Груба
Д. т. н.,
професор
(1977–1999)

К. М. Маренич
к. т. н., доцент,
завідувач кафедри
ГЕА ім. Р. М. Лейбова
(з 1999)

Колектив кафедри гірничої електротехніки і автоматики ім. Р.М. Лейбова. 1 ряд (зліва направо): К.М. Маренич (зав. кафедри), Б. В. Гавриленко, Є. Б. Ковальов, О. С. Оголобченко; 2 ряд: Т. Б. Синоюкова, Л. М. Локтіонова, Ю. Д. Тарасенко, О. М. Артеменко; 3 ряд: В. П. Шевченко, В. К. Саулін, І. В. Ковальова, С. В. Дубінін; 4 ряд: І. О. Лагута, І. В. Скоробогатова, Л. І. Євтушенко, С. В. Нєжмаков; 5 ряд: С. В. Шалена, С. А. Жовтобрух, Д. О. Філіпшин, Р. В. Єшан

є автором підручника «Электрификация подземных горных работ» (1972 р.), виданого під грифом Мінвуза СРСР.

З 1977 р. на кафедрі розвивається один із вагомих напрямків комплексної автоматизації основного технологічного процесу гідрошахти — розробка АСУ ТП «Гідротехнолог» (професор, д. т. н. В. І. Груба). Згодом у цей напрямок увійшли роботи зі створення приладів контролю (Б. В. Гавриленко), захисту вуглесосних і насосних установок (І. І. Єрохин), створення засобів і систем протипомпажного захисту турбокомпресорів (В. М. Деканенко, В. А. Фадєєв, В. В. Ніщета), теоретичних питань гідротранспорту (Е. К. Нікулін), систем управління водопостачанням гідрошахт (О. С. Оголобченко).

Успішне виконання всіх робіт дозволило в 1990 р. здати у промислову експлуатацію систему АСУ ТП «Гідротехнолог» на гідрошахті «Красноармійська» ВО «Добропіллявугілля» — уперше у вугільній промисловості впровадити одну з підсистем шахтної АСУТП з управлінням основним технологічним процесом гідрошахти від ЕОМ. У процесі виконання цих робіт видана монографія «Основы управления гидроэнерготранспортными системами угольных шахт» (1993 р., автори В. І. Груба, Ф. О. Папаяні, Е. К. Нікулін, О. С. Оголобченко). З ініціативи В. І. Груби до навчального процесу запроваджено низку дисциплін, зокрема з автоматизації гідрошахт.

Співробітники кафедри видали підручник «Монтаж і експлуатація електроустановок» (В. І. Груба, В. В. Калінін, М. І. Макаров, 1991 р.), навчальний посібник «Технічні засоби автоматизації в гірничій промисловості» (В. І. Груба, Е. К. Нікулін, О. С. Оголобченко, 1998 р.) і навчальний посібник «Телемеханіка та зв'язок» (Е. К. Нікулін, Б. В. Гавриленко, О. С. Оголобченко, 2008 р.).

Під час виконання робіт з удосконалення кабельної мережі підготовлена і опублікована монографія «Вибухозахист і електробезпека шахтних мереж» (1986 р., доцент, к. т. н. Б. В. Гуляєв).

Доценти Б. В. Гавриленко, В. М. Ставицький, С. В. Василець за обговоренням наукової задачі

Одним із пріоритетних є напрямок досліджень у галузі створення маловентильного керованого електропривода гірничих машин (до 1993 р. науковий керівник — доцент, к. т. н. І. Т. Сидоренко, потім — доцент, к. т. н. К. М. Маренич). У результаті вперше в СРСР створений серійний маловентильний вибухозахищений рудниковий апарат АПМ-1 управління пуском і гальмуванням асинхронного електропривода гірничої машини, видана монографія «Асинхронный электропривод горных машин с тиристорными коммутаторами» (К. М. Маренич, 1997 р.). Результати досліджень були використані у підготовці курсів «Автоматизований електропривод машин і установок шахт і рудників», «Основы силовой перетворювальної техніки гірничої промисловості».

Логічним продовженням робіт цього напрямку стало створення і введення в експлуатацію на Харківському машинобудівному заводі «Світло шахтаря» силових тиристорних навантажувальних пристроїв для проведення

Лабораторія кафедри гірничої електротехніки і автоматики ім. Р. М. Лейбова

передексплуатаційних випробувань приводних блоків скребкових конвеєрів одиничної потужності від 55 кВт до 400 кВт.

Крім цього, на кафедрі проводилися науково-дослідні роботи з надійності гірничошахтного електроустаткування (М. І. Макаров, В. В. Турупалов, Г. В. Серезентінов). Згодом напрямом діяльності доц. Г. В. Серезентінова стала розробка засобів і систем автоматизації технологічних процесів на основі застосування промислових контролерів. Він є одним із розробників концепції створення автоматичних систем УТАС диспетчерського контролю гірничо-технологічних процесів (впроваджені у виробництво на Петровському заводі вугільного машинобудування, м. Донецьк).

Під час виконання наукових досліджень співробітниками та аспірантами кафедри захищені 63 кандидатські дисертації, а Р. М. Лейбовим захищена докторська дисертація (1952 р.).

Почесним званням заслуженого працівника вищої школи відзначений професор, д. т. н. В. І. Груба; відмінника освіти України — доцент, к. т. н. К. М. Маренич; заслуженого винахідника України — доцент, к. т. н. В. М. Деканенко. Академіком Української технологічної академії обраний професор, д. т. н. В. І. Груба; дійсними членами Міжнародної академії інформатизації є професори, д. т. н. Є. Б. Ковальов, С. В. Карась, доцент, к. т. н. К. М. Маренич, Б. В. Гавриленко. Викладачі та співробітники кафедри опублікували цілу низку наукових статей, отримано більше 150 авторських свідоцтв і патентів на винаходи.

Випускники кафедри Г. Є. Ткаченко, С. В. Василець, І. В. Ковальова у різні роки були відзначені грамотами Президії НАН України за кращі наукові роботи у відповідних напрямках досліджень.

Активна наукова діяльність колективу кафедри, зокрема видатні результати досліджень і розробки її науковців Р. М. Лейбова, В. І. Груби, М. І. Макарова, Є. Б. Ковальова, С. В. Карася, К. М. Маренича відзначені в «Енциклопедії гірничої механіки» (видання 2008 р.).

Кафедру «Автоматика та телекомунікації» (раніше — «Автоматика та телемеханіка») було створено у жовтні 1960 р. Першим її завідувачем (1961–1962 рр.) був к. т. н., доцент Сергій Рожденович Буачидзе. Він закінчив Канський політехнічний інститут (Франція), працював на різних посадах у Франції, Грузії, Львові. Виконав велику роботу з організації кафедри АТ, і в 1961 р. заслужено був обраний завідувачем.

У подальшому кафедрою керували видатні науковці в галузі автоматизації:

Леонід Юхимович Дударев — доцент, к. т. н., закінчив Московський енергетичний інститут. Під його керівництвом були створені перші лабораторії кафедри.

Віктор Іванович Дрьомов — проф., д. т. н., закінчив Донецький індустріальний інститут і Одеський електротехнічний інститут інженерів зв'язку. Працював в інституті «Гіпровуглемаш». Із його приходом кафедра оформилася як навчальний і науковий підрозділ інституту. Розвивалася матеріальна база, методичне забезпечення навчального процесу, організовувалися наукові дослідження на кафедрі. Під його керівництвом захистили дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата технічних наук багато молодих викладачів.

Геннадій Ілліч Цапенко — доцент, к. т. н., закінчив Новочеркаський політехнічний інститут, працював

С. Р. Буачидзе
К.т.н., доцент
(1961–1962)

М. К. Дударев
К.т.н., доцент
(1963–1964)

В. І. Дрьомов
Д.т.н., професор
(1964–1978)

Г. І. Цапенко
К.т.н., доцент
(1978–1986)

М. І. Макаров
Д.т.н., професор
(1986–1997)

Колектив кафедри автоматики і телекомунікації.

Зліва направо в першому ряду: Н. В. Червинська, А. О. Воропаєва, О. А. Шевченко, Т. В. Найденова, В. Я. Воропаєва, В. І. Бессараб (завідувач кафедри АТ), Н. В. Жукова, Л. О. Шебанова, Л. В. Левченко, І. П. Долгіх. В другому ряду: Г. В. Ступак, М. М. Чернишов, В. В. Червинський, А. П. Головатий, С. Ф. Суков (декан факультету по навчанню іноземних студентів), С. С. Батир, І. В. Дегтяренко, І. М. Яремко, О. О. Борисов, О. Г. Воронцов, О. О. Ярошенко, Ю. Д. Широков, В. В. Бойко, Р. В. Федюн, Є. М. Матвійчук, В. О. Попов (начальник навчального відділу). В третьому ряду: І. А. Молоковський, А. В. Дзюба, В. В. Турупалов (декан факультету КІТА)

в особливому конструкторському бюро авіаційної промисловості. Працював на кафедрі з 1963 р. Завідуючи кафедрою АТ, приділяв увагу вдосконаленню навчального процесу на базі обчислювальної техніки і розширенню тематики науково-дослідних робіт. З його ініціативи та під керівництвом був організований науковий підрозділ у складі кафедри.

Михайло Іванович Макаров — професор, д. т. н., закінчив Дніпропетровський гірничий інститут, працював на кафедрі гірничої електротехніки й автоматики Донецького політехнічного інституту. З його приходом продовжилася комп'ютеризація навчального процесу, активізувалася робота аспірантури, розширилися наукові зв'язки кафедри.

Володимир Федорович Костін — доцент, к. т. н., випускник кафедри АТ (другий випуск). Його шлях від асистента до завідувача пов'язаний із рідною кафедрою. Він, на жаль, не встиг здійснити своїх великих планів з упровадження сучасних методик викладання, рано пішовши з життя.

Олексій Андрійович Борисов — професор, д. т. н., закінчив ДПП і все своє життя пов'язав із кафедрою АТ. Він працював асистентом, доцентом, професором, завідувачем. Основну увагу приділяв науково-дослідній роботі, підготовці фахівців вищої кваліфікації. Під його керівництвом захистили кандидатські дисертації 15 осіб.

Володимир Іванович Бессараб — доцент, к. т. н., завідує кафедрою з 2000 року. Закінчив Донецький політехнічний інститут за спеціальністю «АСУ» й очолив кафедру після передчасної смерті свого Вчителя О. А. Борисова. Завдяки його ініціативі і наполегливості була відкрита нова спеціальність — «Телекомунікаційні системи і мережі», перший випуск фахівців відбувся у 2002 р.

На базі кафедри зароджувалися й були виділені з її складу нові кафедри: «Електричні станції, мережі й системи» (1964), «Електронні обчислювальні машини» (1964), «Автоматизовані системи управління» (1971), «Електронна техніка» (1993), «Радіотехніка та захист інформації» (2005). Завідувач кафедри С. Р. Буачидзе був ініціатором створення обчислювального центру університету, а його організатором став доц. Л. П. Фельдман.

Перший випуск 48 інженерів-електриків за фахом «Автоматика та телемеханіка» (АТ), відбувся у 1964 р. З того часу підготовлено більш ніж 4,3 тис. фахівців, які плідно працюють в Україні, країнах СНД і далекого зарубіжжя.

Сьогодні для забезпечення високої якості підготовки спеціалістів створено відповідну лабораторну базу. Це сучасні прилади й системи найновіших моделей, комп'ютерна мережа всіх лабораторій кафедри, Internet тощо.

Зараз на кафедрі працює 11 науково-дослідницьких і навчальних лабораторій, дві

В. Ф. Костін
К.т.н., доцент
(1997)

О. А. Борисов
Д.т.н., професор
(1997–2000)

В. І. Бессараб
К.т.н., доцент,
завідувач
кафедрі АТ (з 2000)

Заняття проводить к. т. н, доц. В. Я. Воропаєва

Команда-переможець III всеукраїнського конкурсу МТС «Професіонали майбутнього» під керівництвом к. т. н., доц. І. В. Дегтяренко, травень 2009 р.

Професор О. В. Хорхордін з магістрами кафедри АТ

мультимедійні аудиторії. Технічне оснащення дає змогу досліджувати IP-мережі, моделювати системи управління та телекомунікаційні мережі, вивчати режими роботи сучасного обладнання зв'язку, комп'ютеризованих систем управління, отримувати характеристики сигналів та ліній зв'язку.

Універсальність лабораторної бази визначається значною кількістю сучасного обладнання провідних виробників у галузі автоматизації і телекомунікацій (Cisco, Siemens, D-Link, 3Com, Tadiran, HP, SUN та ін.), що дозволяє створювати різні структури сучасних телекомунікаційних мереж і систем автоматизації та управління. На кафедрі діють такі лабораторії:

- локальних мереж та IP-телефонії;
- програмування та комп'ютерних технологій;
- мобільного зв'язку;
- систем автоматичної комутації і телефонного зв'язку;
- систем передачі в електрозв'язку;
- мікропроцесорної техніки, систем управління і пристроїв автоматики;
- мережевого програмного забезпечення та інформаційної безпеки;
- вимірювань в інформаційних системах;
- розподілу інформації і телетрафіку;
- систем автоматизованого проектування;
- цифрової обробки сигналів.

Зараз на кафедрі працюють 29 викладачів, 16 із них мають учені ступені і звання; навчаються шестеро аспірантів. За останні роки кафедра поповнилася молодими викладачами, здебільшого своїми випускниками. Захищено одну докторську (О. Г. Воронцов) та сім кандидатських дисертацій. Колектив кафедри проводить науково-дослідні роботи, обсяг яких склав майже півмільйона гривень.

На кафедрі підготовлено й видано навчальні посібники: «Дискретні автоматичні системи» (Г. І. Цапенко, О. А. Борисов, 1980); «Надійність електронних пристроїв автоматики, інформаційних і комп'ютерних систем» (М. І. Макаров, О. В. Жадан, А. А. Зорі, 1994), «Аналіз регулярних та випадкових сигналів» (А. Ф. Кравчук, В. О. Кондратець, Л. Є. Степанов, 1991), «Сучасна теорія управління дискретних динамічних систем» (Г. Ш. Рафіков, 2005), «Розробка графічних інтерфейсів у середовищі Visual Basic 6.0» (Т. В. Мартиненко, О. Й. Савкова, В. В. Турупалов, А. М. Фонотов, 2010).

На кафедрі сформувався кілька наукових напрямків. Один із перших, заснований доц. В. І. Дрьомовим, — контроль і захист шахтного електрообладнання і мереж. У межах цього напрямку захищено докторську (В. І. Дрьомов, 1988) і три кандидатські дисертації (О. Ф. Подорожний, В. Ф. Костін, О. Г. Воронцов). Дослідження з цього напрямку розвивав проф. О. Г. Воронцов спільно зі ст. викл. В. К. Яміловим і доц. І. В. Дегтяренко. За результатами досліджень проф. О. Г. Воронцов створив і передав замовникам шість систем моніторингу й діагностики гірничих машин (використовуються віброакустичні методи). Цій проблемі присвячена докторська дисертація, яку О. Г. Воронцов захистив у 2004 р.

Доц. В. Ф. Костін розробив систему управління активними магнітними підшипниками електричної машини і

Святування 50-річного ювілею кафедри АТ, листопад 2010 р.

мікропроцесорний стенд діагностики шахтних високовольтних чарунок.

Проф. О. А. Борисов заснував науковий напрямок зі створення адаптивних систем автоматизованого управління складними об'єктами. Створено першу розподілену систему управління магістральним трубопроводом (медаль ВДНГ СРСР), захищено докторську (О. А. Борисов) і шість кандидатських дисертацій (В. І. Бессараб, В. Я. Воропаєва, Г. В. Мокрий та ін.), видано три монографії.

Творчий колектив під керівництвом доц. Г. І. Цапенка працював над створенням систем автоматичного й автоматизованого управління технологічними процесами. У межах цих досліджень створено 16 розробок (1979–1986). Серед них — АСУ ТП гальванічного виробництва заводу «Магніт» (м. Канів), удостоєна медалі ВДНГ УРСР; АСУ ТП конструкторсько-доводильних випробувань вузлів космічних апаратів із програмою «Буран» НПО «Енергія» ім. С. П. Корольова (м. Москва).

Творчий колектив (керівники — доценти Г. П. Єрьомін і А. А. Зорі) розробляв і впроваджував гідрофізичну автоматизовану інформаційно-вимірну систему вертикального зонду вивчення морського середовища. Створена система «Дельфін» експонувалася на ВДНГ СРСР і неодноразово на міжнародних виставках. Її нагороджено золотою медаллю Лейпцизького ярмарку (Німеччина) й медаллю ВДНГ СРСР.

На кафедрі значна увага приділяється новим тенденціям у теорії і практиці автоматичного управління та прийняття рішень: системи управління на основі нечітких множин (FUZZY — логіка) і нейромереж, генетичних алгоритмів (керівник — доц., к. т. н. О. В. Хорхордін); надійність мереж електропостачання підприємств (доц., к. т. н. В. В. Турупалов); цифрові системи управління в телекомунікаційних мережах і дискретно-неперервні системи (доц., к. т. н. В. І. Бессараб), проектування робастних систем (доц., к. т. н. Г. Ш. Рафіков), розробка промислових систем управління у металургійному

виробництві (проф., д. т. н. В. М. Ткаченко, доц., к. т. н. С. Ф. Суков).

Наукові досягнення кафедри відображаються у тематиці дипломних проєктів, актуальність та рівень розробки яких визнані одними з найкращих в університеті. Борис Надтока, який захистив диплом у 1997 р. за спеціальністю «Автоматика та керування у технічних системах» під керівництвом доц. О. Г. Воронцова, став 100-тисячним випускником ДонДТУ.

Восени 1996 р., враховуючи попит ринку праці на фахівців із сучасних систем зв'язку і телекомунікацій, на кафедрі розпочалася робота над відкриттям у ДонНТУ нового напрямку підготовки — «Телекомунікації». Багато для цього зробили декан факультету проф. О. В. Хорхордін, завідувач кафедри доц. В. І. Бессараб, випускник кафедри Д. О. Кузнецов. За підтримки ректорату ДонНТУ і Донецької обласної адміністрації в 1997 р. на факультеті була відкрита спеціальність «Телекомунікаційні системи і мережі» і був проведений прийом на перший курс 25 студентів. За короткий час колектив кафедри виконав великий обсяг роботи зі створення нових курсів лекцій, нових лабораторій і лабораторного практикуму, методичних матеріалів. Завдяки діяльності завідувача кафедри доц. В. І. Бессараба, проф., д. т. н. О. Г. Воронцова, доц., к. т. н. В. В. Турупалова, доц., к. т. н. В. Я. Воропаєвої, доц., к. т. н. І. В. Дегтяренка була створена потужна наукова школа підготовки фахівців для галузі сучасних телекомунікацій.

До співпраці з кафедрою були залучені оператори зв'язку «Укртелеком», МТС, Утел, «Фарлеп-Телеком», «Велтон-Телеком», Life, які шляхом призначення додаткових стипендій підтримують найкращих студентів напрямку «Телекомунікації». Команди студентів у 2007 і 2009 рр. стали переможцями в конкурсі «Професіонали майбутнього», який проводився оператором мобільного зв'язку МТС за участю команд усіх профільних ВНЗ України. Спеціальність «Телекомунікаційні системи і

мережі» перетворилася в одну з найпопулярніших в університеті.

Кафедра підтримує творчі зв'язки з науковими й навчальними колективами України, країн СНД і далекого зарубіжжя. Особливо плідним є наукове співробітництво з Магдебурзьким технічним університетом (Німеччина). Результати досліджень висвітлювались у публікаціях і на міжнародних конференціях. Студентські наукові роботи, виконані під керівництвом викладачів кафедри, неодноразово одержували нагороди й на регіональних, республіканських і всесоюзних конкурсах, на виставках різного рівня. Значний внесок в організаційно-творчу роботу студентів на рівні кафедри зробив к. т. н., доцент Г. Ш. Рафіков.

У 2010 р. кафедра відзначила 50-річний ювілей з моменту заснування та впевнено крокує в майбутнє.

Кафедру «Електронна техніка» (ЕТ) створено у березні 1993 р., але її основи закладалися значно раніше у надрах кафедр АТ і АСУ, із співробітників цих кафедр було сформовано викладацький колектив. У 1988 р. на кафедрі АСУ почала працювати ініціативна група у складі доцентів Б. О. Кузнецова, В. Ф. Сенька, Н. І. Чичикало, М. Г. Винниченка з метою підготовки до відкриття спеціальності «Промислова електроніка», на яку в 1992 р. здійснено перший набір студентів (50 осіб). Викладачами кафедри стали завідувач, д. т. н., проф. А. А. Зорі, к. т. н., доценти М. Г. Винниченко, В. І. Бурківченко, Б. О. Кузнецов, М. П. Косарев, В. Д. Коренев, О. О. Кучеренко, Н. І. Чичикало, ст. викладач М. Г. Хламов.

У становленні спеціальності й кафедри велика заслуга належить доц. Б. О. Кузнецову, видатному методисту і фахівцю в галузі електроніки й вимірювальної техніки, який у вересні 2000 р. пішов на пенсію.

За короткий час було створено матеріальну базу: лабораторії «Перетворювальна техніка» (доц. В. Ф. Сенько), «Напівпровідникова техніка» (доц. М. Г. Винниченко), «Аналогова і цифрова схемотехніка» (проф. А. А. Зорі, доц. В. І. Бурківченко і В. Д. Коренев) та ін.; два класи персональних ЕОМ, об'єднаних у загальну мережу з виходом до Internet. До викладацького складу кафедри увійшли молоді асистенти Д. М. Кузнецов, О. В. Стародубцев, В. П. Тарасюк, О. Г. Ликов, О. А. Штепа, після захисту кандидатської дисертації — доц., к. т. н. О. Є. Кочін.

У 2000 р. було відкрито нову спеціальність — «Наукові, аналітичні та екологічні прилади й системи» і здійснено перший набір студентів на навчання за цією спеціальністю. Кафедра успішно працює у напрямку підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі й докторантурі за спеціальністю «Інформаційно-вимірювальні системи» (наукові керівники — проф. А. А. Зорі, проф. Н. І. Чичикало). З названої спеціальності в університеті функціонувала спеціалізована вчена рада із захисту кандидатських дисертацій, до якої входили чотири викладачі кафедри (проф. А. А. Зорі — перший заступник голови ради, проф. Н. І.

Чичикало, доц. М. Г. Хламов, М. Г. Винниченко — члени ради). У 2007 р. створена спеціалізована вчена рада із захисту докторських того ж напрямку, членами якої є проф. А. А. Зорі — перший заступник голови ради, проф. Н. І. Чичикало.

На кафедрі сформовано кілька великих наукових напрямків. Перший — розробка методів, засобів і систем вимірювання гідрофізичних та екологічних параметрів водних середовищ, підвищення точності та швидкодії інформаційно-вимірювальних систем (керівник — проф. А. А. Зорі). У цьому напрямку було досягнуто вагомих результатів: створено і впроваджено низку зондувальних інформаційно-вимірювальних комплексів типів «Дельфін», «Кондор», «Аргос». Комплекс «Кондор» експонувався на міжнародній виставці «ЕКСПО-2000» (м. Ганновер, Німеччина). Було захищено докторську (А. А. Зорі) і п'ять кандидатських дисертацій (С. А. Горожанкін; С. В. Машенко; А. П. Васьковцов; М. Г. Хламов; Кім Нарзан (Сирія)), видано три монографії, опубліковано понад 150 наукових робіт, одержано 40 авторських свідоцтв і патентів на винаходи, 20 з яких реалізовано на практиці.

Науковий напрямок із розробки інформаційно-вимірювальних пристроїв, систем і автоматизованого обладнання для об'єктів, які взаємодіють із технологічним середовищем (у вугільній та харчовій галузях промисловості), заснувала і очолює проф. Н. І. Чичикало. За результатами досліджень опубліковано три монографії; широко впроваджуються прикладні результати розробок, які захищено 12 авторськими свідоцтвами й п'ятьма патентами на винаходи; захищена докторська (Н. І. Чичикало) та три кандидатські дисертації (В. Бондарчук, В. Ю. Ларін, В. П. Тарасюк), підготовлено до захисту ще три кандидатські дисертації. Загальна вартість господарчої договірної тематики у «Укркондитерпромом» з 1993–1996 рр. склала 600 тис. грн., а кошторис держбюджетної тематики за період з 1994 по 2004 рр. — 135 тис. грн. Розроблена і виготовлена на заводі «Точмаш» рецептурна станція із приготування пралинових мас, яка була передана та впроваджена на Черкаській бісквітній фабриці. Системи зважування впровадженні на заводах у Донецьку та в с. Колиндяни Тернопільської області.

Доцент В. Ф. Сенько керує дослідженнями у напрямку розробки спеціалізованих іскробезпечних модулів, аналітичних приладів контролю параметрів швидкозмінних процесів та енергетичних систем.

З 2005 р. на кафедрі електронної техніки отримав широкий розвиток та апробацію новий науково-технічний напрям «Методи та засоби аналітичного вимірювання концентрації газових компонент у рудничній атмосфері вугільних шахт». Цей науковий напрям підтримується колективом співробітників: А. А. Зорі, д. т. н., проф.; О. В. Вовна, к. т. н., доц.; В. Д. Коренев, к. т. н., доц.; М. Г. Хламов, к. т. н., проф. Під час виконання науководослідних робіт був розроблений швидкісний вимірювач концентрації метану для системи газового захисту вугільних шахт.

Б. О. Кузнецов
к. т. н., доцент

Колектив кафедри електронної техніки. Зліва направо: стоять: доц. В. І. Бурківченко, інж. А. К. Фролова, інж. О. М. Стародубцева, проф. А. А. Зорі, доц. В. Д. Коренєв, доц. В. ф. Сенько, проф. М. Г. Хламов, доц. М. П. Косарєв, проф. Н. І. Чичикало, доц. В. П. Тарасюк, зав. лаб. М. В. Сердюк; сидять: доц. О. Є. Кочин, ас. О. Г. Ликов, доц. Д. М. Кузнецов, доц. О. В. Вовна

Дослідження розробленого макетного зразка вимірювача концентрації метану, проведені в умовах ДП «Петровський завод вугільного машинобудування», показали, що вимірювач має швидкодію не більш 0,1 с при абсолютній похибці вимірювання концентрації метану не більш 0,1%. Порівняно з термокаталітичними вимірювачами, які набули широкого поширення та застосування у системах газового захисту, розроблений оптико-абсорбційний вимірювач має на порядок вищу швидкодію при рівних інших метрологічних характеристиках.

Макетний зразок прийнятий як базовий для розробки дослідного зразка швидкісного вимірювача концентрації метану для системи газового захисту вугільних шахт. Інтерес до розробки виявили як приватні компанії (ПК «Дейта Експрес»), так і ДП «Петровський завод вугільного машинобудування».

За матеріалами проведених досліджень захищена кандидатська дисертація (доц. О. В. Вовна), планується видання монографії, а також отримано 12 патентів на винаходи і корисні моделі, опубліковано більше 40 наукових робіт.

На кафедрі діє аспірантура та докторантура. За цей час захищена одна докторська (А. Г. Воронцовим) і три кандидатські дисертації (доценти Д. М. Кузнецов, В. П. Тарасюк, голова АТ «Топаз» Ю. Г. Рябкін).

Кафедра приділяє багато уваги творчій роботі студентів. У 1995–2008 рр. за результатами університетського конкурсу вона постійно входила до першої десятки кращих кафедр. Призерами різних конкурсів та олімпіад стали десять студентів спеціальностей «Електронні системи» (ЕлС) та «Наукові, аналітичні та екологічні прилади» (НАП).

Комплекс підручників та заслужених винагород

На кафедрі працює 21 співробітник, із яких 14 викладачів (три професори, дев'ять доцентів, двоє асистентів), сім осіб навчально-допоміжного персоналу та десять магістрів. Понад 85% викладачів мають учені ступені та звання.

За час існування кафедри підготовлено: докторів технічних наук — троє, кандидатів технічних наук — дев'ять, магістрів ЕлС — 36, НАП — 13, спеціалістів ЕлС — 247, НАП — 31, бакалаврів ЕлС- 283, НАП — 44.

З 1993 р. до сьогодні в докторантурі навчалось — двоє співробітників, а в аспірантурі — 21 (деякі з них були здобувачами).

Викладачі кафедри видали: 27 підручників, навчальних посібників (із грифом МОН України) та монографій, а також підготували п'ять конспектів лекцій з основних дисциплін. Наукова робота викладачів і аспірантів кафедри публікується у провідних журналах та доповідається на наукових конференціях. Всього

А. А. Зорі, завідувач кафедри ЕТ, професор

Лабораторне заняття веде професор М. Г. Хламов

Виконання лабораторної роботи із дисципліни «Аналогова схемотехніка та імпульсні пристрої» під керівництвом к. т. н., доц. О.В. Вовни

опубліковано статей і виголошено доповідей 196. За результатами наукових досягнень одержано 25 патентів на відкриття.

Кафедра брала активну участь у різних конкурсах. Переможцями конкурсів стали: підручник у трьох томах «Схемотехніка електронних систем» (диплом переможця НТУУ (КПІ) 2004; 2005; диплом переможця конкурсу «Книга Донбасу» 2004; 2006); підручник «Основи

технічної електроніки» (диплом переможця конкурсу «Книга Донбасу» 2007; 2008, всього 7 дипломів).

Обсяг наукових досліджень за 2006–2010 рр. склав близько 900 тис. грн., із них обсяг господарсько-договірних тем — 700 тис. грн.

Кафедра бере активну участь у науково-дослідній роботі університету і за результатами рейтингу ДонНТУ посідає 1-3 місця впродовж останніх семи років.

Протягом усього періоду кафедра підтримує тісні стосунки із провідними вищими навчальними закладами України: НТУУ «КПІ» (Київ), НТУ «ХПІ» (Харків), Дніпродзержинський ДТУ, Сумський ДТУ, Донбаський державний технічний університет (Алчевськ), Запорізька інженерна академія, Чернігівський ДТУ. Тісні зв'язки підтримує кафедра з Таганрозьким технологічним інститутом Південного федерального університету Росії, проводяться спільні конференції, дипломне проектування, організується Міжнародний науково-технічний семінар «Перспективи розвитку інституційного партнерства».

На кафедрі створений навчально-науковий виробничий комплекс на базі ДАКХ «Топаз» і СКБ радіотехнічних пристроїв. При цьому для підготовки фахівців використовуються матеріально-технічна, наукова і виробнича база ДАКХ «Топаз», а фахівці-виробничники читають лекції і проводять практику.

Матеріально-технічний склад кафедри представляє сучасно обладнані лабораторії та комп'ютерні класи. Проведення лабораторних та практичних робіт поліпшило впровадження у навчальний процес комплексу стендів із дисципліни «Аналогова схемотехніка та імпульсні пристрої» (автори розробки — А. А. Зорі, В. П. Тарасюк, О. В. Вовна).

Комплект лабораторних робіт дає змогу працювати із доволі складними електронними пристроями, конфігурація яких просто змінюється завдяки схемам комутації, що присутня у лабораторних стендах. Відтак при виконанні роботи багато уваги приділяється організації і проведенню досліджень. Акцент зроблено на практичних прийомах побудови схеми та на теоретичних основах їх функціонування. Безперервна робота під час вивчення курсу «Аналогова схемотехніка та імпульсні пристрої» із реальними електричними схемами дає можливість швидко оволодіти практичними навиками при побудові аналогових та імпульсних електронних пристроїв.

Викладачі А. А. Зорі, О. В. Вовна розробили лабораторний стенд для дослідження характеристик і параметрів силових напівпровідникових IGBT транзисторів. Їх мета — ознайомлення із принципом побудови перетворювачів частоти на базі силових напівпровідникових IGBT транзисторів та розрахунок електричних втрат процесів перемикання.

Використання комп'ютерних технологій у лабораторному практикумі з різних курсів стало невід'ємною частиною процесу навчання. При вивченні багатьох дисциплін лабораторні роботи виконуються паралельно на «віртуальних» та фізичних стендах.

Історія кафедри «Вища математика ім. В. В. Пака» нерозривно пов'язана з історією університету, що розпочалася в січні 1921 р., коли в Юзівці рішенням уряду був організований Гірничий технікум — вищий навчальний

заклад для підготовки гірничих інженерів, у складі якого почала функціонувати математична комісія (прообраз майбутньої кафедри). Першими її членами стали Г. С. Абрамов, С. С. Герчиков, які закінчили Катеринославський гірничий інститут, і Л. М. Золотарьова — випускниця Московських вищих жіночих курсів.

Гірничий технікум розпочав свою роботу в липні 1921 р. з укомплектування робітфаку. Основними кадрами були робітники шахт і заводів, а також червоноармійці, що повернулися із фронтів громадянської війни, і не мали жодної підготовки для навчання у ВНЗ. Усі труднощі роботи з ними лягли на плечі працівників математичної комісії. Зворушливо і з великою вдячністю відгукувалися перші випускники (серед них — нині покійний проф. В. Г. Гейер) про терпіння і винахідливість, увагу і шану математичної комісії до них.

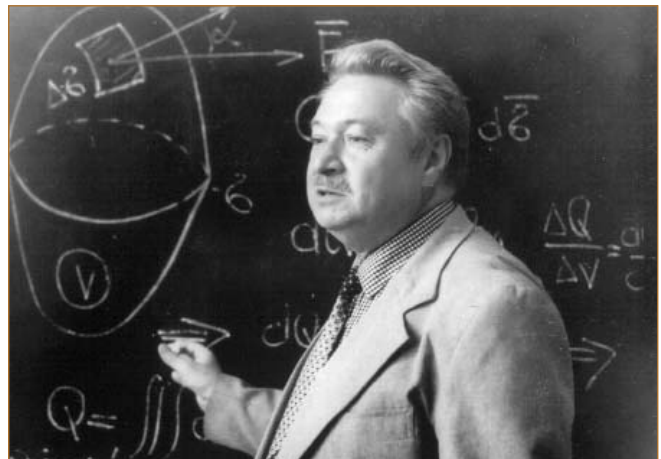
У 1922–1924 рр. її роботою комісії керував проф. А. С. Вайнфельд, що мав низку робіт у галузі геометрії і механіки, з 1924 по 1927 рр. її очолював Г. С. Абрамов. На базі технікуму в 1926 р. був організований Гірничий інститут, а через рік на основі математичної комісії була створена кафедра вищої математики, першим завідувачем якої став проф. М. І. Орленко, який закінчив Феодосіївський учительський інститут і вдосконалював свою освіту в Одеському та Варшавському університетах, а також у Сорбонні, де він у 1912 р. отримав ступінь магістра раціональної механіки, захистивши дисертацію на тему «Рух ізольованих вихорів».

У 1929 р. кафедру, у складі якої працювало п'ятеро викладачів, очолив заслужений діяч науки РРФСР, проф. Д. Н. Зейлігер, відомий математик і механік, основні роботи якого присвячені геометрії, гвинтовому численню і механіці. З його приходом активізувалася наукова діяльність кафедри, її склад поповнився молодими викладачами, серед яких — майбутній член-кореспондент АН України М. Г. Крейн, відомий видатними роботами в галузі функціонального аналізу. У 1930 р. співробітники кафедри взяли участь у першому Всесоюзному математичному з'їзді (м. Харків), де з доповідями виступили Д. Н. Зейлігер і М. Г. Крейн.

У 1932 р. проф. Д. Н. Зейлігер перейшов на роботу в Новочеркаський авіаційний (згодом політехнічний) інститут і завідування кафедрою було доручено Г. С. Абрамову. В той час основна увага була приділена методичній роботі зі створення програм, зв'язку викладання математики зі спеціальними дисциплінами, допомозі середній школі. Об'єм курсу в середньому склав 240 годин.

У 1935 р. було прийнято рішення про створення Донецького індустріального інституту на базі Гірничого, Металургійного і Вуглехімічного інститутів, у зв'язку з чим склад кафедри збільшився. Її очолив доц. С. Ф. Лебедев, який прийшов з Металургійного інституту. Період 1935–1941 рр. характеризується поєднанням наукової і методичної роботи на кафедрі. У 1939 р. Г. С. Абрамов захистив у Дніпропетровському університеті кандидатську дисертацію «Визначення власних частот малих коливань ферм», що мала велике значення для розрахунку шахтних копрів. Це був перший захист дисертації на кафедрі.

У зв'язку з 20-літтям ДПІ велика група його працівників була удостоєна урядових нагород, зокрема

В. В. Пак читає лекцію студентам

Л. М. Золотарьова і Г. С. Абрамов отримали орден «Знак пошани».

У 1941 р. інститут евакуювали до Прокоп'євська, проте не всі викладачі встигли виїхати, частина з них загинула під час окупації (С. Ф. Лебедев, К. А. Катько). У 1943 р. після звільнення Донбасу інститут повернувся з евакуації. Заняття поновилися у підвалі третього навчального корпусу (решта приміщень були спалені і підірвані) і поєднувалися з відновлювальними роботами, в яких брали участь як студенти, так і викладачі.

З 1941 по 1956 рр. кафедру очолює Г. С. Абрамов, якого змінює на цій посаді доцент А. С. Меляховецький — учасник Великої Вітчизняної війни, кавалер багатьох бойових нагород, високопрофесійний математик і чудова людина.

За десять років його завідування кафедра сильно розширилася і зміцнилася, що пов'язано з розширенням інституту і здобуттям статусу політехнічного, а наукова тематика наблизилася до потреб промислового регіону. У 1966 р. кафедра розділилася на дві: кафедру вищої математики, яку після захисту кандидатської дисертації очолив З. Е. Філер, і кафедру математичної фізики на чолі з А. С. Меляховецьким.

Слід зауважити, що протягом всього часу існування кафедри вищої математики рівень викладання був незмінно високий. Про це свідчить той факт, що кафедра ВМ стала кузницею кадрів для інших кафедр та ВНЗ. Так, один із перших її членів С. С. Герчиков згодом заснував кафедру організації виробництва і став професором, професори М. І. Орленко і М. Г. Крейн згодом успішно працювали в різних вузах Одеси; асистент О. О. Косачевська захистила докторську дисертацію і працювала професором, завідувачем кафедри ДонДУ, а згодом — в апараті Президії АН СРСР; асистент О. І. Харамова, ставши доктором наук і професором, очолила кафедру прикладної математики ДПІ, а потім перейшла в ІПММ АН України; доцент З. Ю. Філер, який очолював кафедру протягом десяти років, згодом працював на кафедрі прикладної математики ДПІ, а захистивши докторську дисертацію, очолив кафедру в Кіровоградському педагогічному інституті, проф. П. С. Шахтар згодом очолив кафедру підйомних машин ДПІ.

Колектив кафедри вищої математики ім. В. В. Пака. Зліва направо: 1 ряд: О. Г. Євсєєва, Г. М. Улітін, Ю. М. Паніотов, О. П. Кірсанова, Л. І. Іванова, Я. Я. Щербак; 2 ряд: В. В. Журба, О. І. Казакова, А. М. Гончаров, М. Й. Лєсіна, Л. М. Ткаченко, Ю. Ф. Косолапов, О. Ф. Косілова; 3 ряд: І. В. Вілкова, А. О. Медовникова, З Я. В. інов'єва, Є. В. Кочергін, І. А. Лебєдєва, О. О. Мінакова, Н. А. Прокопенко, Р. Н. Абдулін; 4 ряд: С. І. Кльоміна, С. Ф. Панушина, О. Д. Петренко, Т. С. Шевченко, О. О. Рубцова, Н. В. Азарова; 5 ряд: Г. Б. Перетолчина, Н. Ю. Уліцька, Т. І. Ніколайчук, О. С. Грєбьонкіна, Г. А. Гусар, В. П. Новікова, Т. М. Дорошко, Н. Ф. Гоголева; 6 ряд: Н. В. Румянцев, Н. П. Волчкова, О. І. Савін, С. А. Русіян, В. С. Дегтярьов, І. К. Локтіонов, С. В. Терехов, В. В. Малашенко

З 1976 р. кафедру вищої математики очолював доктор технічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії СРСР В. В. Пак, а кафедру математичної фізики після доц. А. С. Мєляховецького послідовно — доценти В. П. Гатун (1971–1981), О. Д. Петренко (1981–1986), проф. П. С. Шахтар (1986–1994). У 1994 р. обидві кафедри було об'єднано в одну — вищої математики (завідувач — проф. В. В. Пак, заступники — проф. Ю. Л. Носенко і доц. В. С. Дегтярев).

З 1966 р. по 2002 р. викладачами кафедри захищено 16 кандидатських і п'ять докторських дисертацій (А. Ю. Захаров і Д. Я. Карпенко — 1989, О. Д. Петренко — 1994, М. Ю. Лєсіна — 1996, М. С. Тю — 1997). Суттєво збільшилася тематика наукових досліджень, які проводилися за участю студентів. Дослідження здійснюються переважно в таких напрямках: математика, теоретична фізика, механіка і техніка з урахуванням специфіки Донецького регіону.

Роботи кафедри відзначені Державною премією СРСР (1981), Золотою медаллю ВДНГ України (1982), почесним дипломом Всесвітньої організації інтелектуальної власності (1987). Проф. В. В. Пак обраний членом Інженерної академії України і Академії гірничих наук, неодноразово його визнавали людиною року; проф. Н. С. Тю обраний членом Нью-Йоркської академії наук і людиною року (1999).

З 1976 р. кафедра стала базовою для Донецького регіону, з 1990 р. — Математичним центром Міністерства освіти і науки України, розробником низки стандартів освіти (1993, 1994, 1999). Один із них (програма 99) прий-

нятий Європейською асоціацією інженерної освіти і містить нову концепцію ролі математики у вихованні інженерного мислення, реалізовану в першому в Україні нормативному підручнику з вищої математики (автори — В. В. Пак і Ю. Л. Носенко), виданому українською мовою в 1996 р. і російською — в 1997 р.

З 2003 р. кафедру очолює доктор технічних наук, проф. Г. М. Улітін. Сьогодні на кафедрі працює п'ять професорів (із них чотири доктори наук), 15 доцентів, чотири старших викладачі і 23 асистенти.

За останні роки на кафедрі захищено чотири докторські дисертації (С. Г. Єхильовський, 2003; Г. М. Улітін, 2003; С. В. Терехов, 2008, В. В. Малашенко, 2010) і дві кандидатські (Н. П. Волчкова, 2006; А. С. Гребенкіна, 2006).

Щороку кафедра видає збірку науково-методичних робіт (більше ста статей). Опубліковано дві наукові монографії, понад чотири десятки навчально-методичних посібників російською, українською й англійською мовами.

Велику увагу викладачі приділяють науковій роботі зі студентами, які щороку беруть участь у республіканських математичних олімпіадах, багатьох міжнародних конференціях і займають на них призові місця.

У 2008 р. на кафедрі відкрита науково-методична лабораторія, метою якої є розробка науково-методичного забезпечення і впровадження у навчальний процес методів навчання математики з використанням інформаційних технологій і нових форм організації навчання, що відповідають вимогам Болонського процесу.

Г. М. Улітін
д. т. н., професор,
завідувач кафедри
вищої математики
ім. В. В. Пака